

БЎЛАЖАК ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ ТАШКИЛОТЧИЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Одилов Отабек Норбоевич

“Жисмоний маданият методикаси” кафедраси

Чирчиқ давлат педагогика университети, ўқитувчи

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7646919>

АННОТАЦИЯ: Таълим жараёнида бўлажак ўқитувчининг ташкилотчилик қобилияти ва компетенцияси тегишли билим, кўникма, касбий ва шахсий фазилатларни ўз ичига олади. Ушбу мақолада бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг ташкилотчилик компетенциясини ривожлантириш хусусиятлари ёритилган.

Таянч иборалар: таълим жараёни, жисмоний тарбия, ташкилотчилик компетенцияси, билим, кўникма, касбий фазилатлар.

Бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг ташкилотчилик компетенциясини ривожлантиришда ўқитувчининг ташкилотчилик қобилияти ва компетенцияси тегишли билим, кўникма, касбий ва шахсий фазилатларни ўз ичига олади. Ташкилий компетенция - ўқитувчининг касбий фаолиятда билим, кўникма ва ташкилий ҳаракатларни амалга ошириш усуллари сафарбар қилиш қобилияти. Таълим жараёнида ўқитувчиларининг ташкилотчилик компетенциясини ривожлантиришда жисмоний тарбия ўқитувчисининг ўзига хос хусусиятлари: кузатувчанлик, бағрикенглик, чидамлилик, ҳазил туйғуси, меҳрибонлик, ташкилотчилик, оптимизм, мустақиллик, маъсулият, хушмуомалалик, ҳамдардликка тайёрлик, ҳамдардлик, ўқувчиларнинг кайфиятини тушуна олиш, ўқиш қобилияти.

Педагогик иш усталари ҳам ўз-ўзини ташкил этишнинг юқори даражаси билан ажралиб туради. Мактаб ўқувчилари билан синфдан ташқари оммавий жисмоний тарбия, спорт ва соғломлаштириш ҳамда дам олиш ишларини олиб боришда ўқитувчининг ташкилотчилик компетенциясининг роли айниқса муҳим. Шунингдек, жисмоний тарбия ўқитувчисининг ташкилотчилик (бошқарув) компетенцияси ўқув жараёнини, ўқувчиларнинг жисмоний тарбия фаолиятини ва ўқитувчининг ҳулқ-атворини ташкил этиш қобилиятидан иборат. Масалан, дарсда ўқув материални тўғри тақдим этиш ўқувчилар олдида аниқ вазибалар қўйиш, уларни ечиш мазмунини очиш, жисмоний машқларни кўрсатиш ва тушунтириш, уларни амалга оширишда ўқувчиларга ёрдам беришдан иборат. Талабаларни бошқариш уларнинг диққатини сафарбар қилишни, қурилиш ва қайта қуришни аниқ амалга оширишни, ҳаракат фаолиятига тайёрлаш, машқларнинг айрим турларини ишлаб чиқишни, жисмоний фаолиятнинг дозасини таъминлайди. Ўқитувчининг касби, шу жумладан жисмоний тарбия ўқитувчисининг “нутқ масъулиятини ошириш” касбларига тегишли бўлиб, бунда касбий маҳоратнинг зарурий шarti коммуникатив компетенциядир. Жисмоний тарбия ўқитувчисининг тадқиқот малакаси когнитив муаммоларни ҳал қилиш, ностандарт ечимларни излаш, ижодий инновацион қобилиятини таъминлайдиган маълумотларни тўплаш ва қайта ишлаш билан боғлиқ. Бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг ташкилотчилик компетенциясини ривожлантиришга субъектив ёндашишнинг эҳтимоллиги диққатни қаратадиган даражада юқори. Шу сабабли тадқиқот ишимизда

педагогик ташкилотчилик компетенциясини ривожлантиришнинг объектив ва субъектив сабабларини ажратиб кўрсатишга ҳаракат қилдик.

Шахсга йўналтирилган таълимга мурожаат қилиш педагогик таълимнинг янги мақсади, шу жумладан жисмоний тарбия пайдо бўлишини белгилайди. Агар илгари ўқитувчини тайёрлашнинг асосий мақсади технологик ўсиш бўлса, бугунги кунда унинг шахсий ривожланишига йўналтириш, бу ўз-ўзини ташкил этиш ва фаолият ва шахсий тажрибани умумлаштириш натижасидир. Ушбу нуқтаи назардан, касбий компетенция касбий таълим даражаси, ўқитувчининг тажрибаси ва индивидуал қобилиятлари билан белгиланадиган категория сифатида кўриб чиқилади ва касбий муаммоларни ечишга техно-педагогик тайёрлик, унинг инсоний педагогик позицияси, педагогик фаолиятга бўлган қадрият ва умумий ва касбий маданиятнинг юқори даражасидир.

Ўқув ва ўқув жараёнларининг “маҳсулотлари”, яъни шунинг учун олинган билимлар, кўникмалар, муносабат, тайёргарлик ва мавжуд малакалар тўғридан-тўғри эътиборга олинади. Дастлаб узлуксиз таълим ва касб-ҳунар таълими, сўнгра мактаб таълими ҳамда олий таълимда компетенциялар тушунчаси таълим ва тарбиянинг “чиқиши” бўйича мунозаранинг асосий нуқтасига айланади. Компетенция тушунчаси билан янада мураккаб талаблар, масалан, кундалик вазиятларни математик моделлаштириш, илмий тажрибаларни режалаштириш ва баҳолаш, мавзуга оид муаммоларни ҳал қилишда ўзини ўзи бошқариш ва метакогниция муҳим ўрин тутди.

Бугунги кунда ўқитувчининг шахсий, касбий шаклланиши, ўз тақдирини ўзи белгилаши ва шахсан йўналтирилган таълим шароитида касбий фаолиятни амалга оширишга субъектив тайёргарлигини таъминлайдиган касбий тайёргарлик тизими ишлаб чиқилмаган; келажакдаги жисмоний тарбия ўқитувчиларининг касбий маҳоратини шакллантириш шартлари аниқланмаган; ушбу соҳада малака учун янги талабларни ҳисобга олган ҳолда ўқитувчининг касбий малакаси мезонлари аниқланмаган. Гарчи компетенция тушунчаси ҳозирда халқаро университетлар нутқида мустақамланган бўлса-да, кўпинча техник таърифи ва номувофиқ ишлатилиши туфайли у ҳали ҳам баҳслидир.

“Жисмоний тарбия ўқитувчисининг касбий маҳорати” тушунчаси давлат таълим стандартининг кўшимча қисми сифатида ва касбий жисмоний тарбия жараёнида шаклланадиган шахснинг мураккаб хусусиятлари касбий, коммуникатив ва шахсий хусусиятларнинг уйғун комбинациясини ўз ичига олади ва ЖТ соҳасидаги асосий касбий фаолият турларида типик муаммоларни ҳал қилиш жараёнида сифатли натижаларга эришишга имкон беради. Юқоридагилардан хулоса қилиш мумкинки, ташкилотчилик компетенцияси жисмоний тарбия дарсларида ва таълим муассасаларида бўлажак мутахассиснинг ижтимоий шаклланиши, унинг жисмоний баркамолликка эришиши ўқувчилар учун муҳим индивидуал, шахсий ва профессионал сифатларни фаол такомиллаштириш воситаси сифатида хизмат қилади.

References:

1. Карпушин Б.А. Педагогика и профессиональная подготовка студентов вузов физической культуры // Теория и практика физической культуры. -2001,-№ 10.-С. 11-14.
2. Рамазанова М.К. Конфликты между студентами и преподавателями в вузе // Наука на благо человечества - 2016: Материалы ежегодной всероссийской научно-

практической конференции преподавателей, аспирантов и студентов, посвященной 85-летию МГОУ / Отв. ред. А.Н. Хаулин. - Москва, 2016. - С. 63-64.

3. Hier bitte einen Satz zu Kompetenzen einfügen / M.-C. Fregin, P. Richter, B. Schreiber, S. Wüstenhagen, J. Dietrich, R. Frankenberger, U. Schmidt, P. Walgenbach// Das Hochschulwesen. - 2016. - № 64 (4). - S.:117-123

